د ارشاد، حج او اوقافو وزارت
د اطلاعاتو او عامه پوهاوي ریاست

رمضان مبارك

الصَّوْمُ لي و اَنا اَجْزي به

روژه زما دی او زه ددې اجر او ثواب ورکوم

WWW.MOHIA.GOV.AF

د ارشاد، حج او اوقافو (وزارت) ارشاد، حج و اوقاف

وزارت ارشاد، حج و اوقاف - د ارشاد، حج او اوقافو وزارت

کابل نوی ښار، د فیض محمد خان څلور لارې

روژه، احکام او حکمتونه يې

سريزه

الحمد لله رب العالمين والصّلاة والسّلام على أشرف الأنبياء والمرسلين سيّدنا محمد وعلى آله وأصحابه أجمعين. وبعد:

درمضـــان مبارکه مياشت، د قرآن د نزول، مغفرت، ښښـــنې، سخاوت، کرم، او بخشـش مياشت ده. د عبادت، منبرونو او جوماتونو د آبادولو مياشت ده. د صبر او استقامت مياشت ده. د قرباني او لورينې مياشت ده. د هڅې او جهاد مياشت ده. د رحمت او له دوزخ څخه د مسـلمانانو د ژغورنې مياشت ده. د فيض او برکت مياشت ده، د ځان د جوړونې او نفس د کابو کولو مياشـت ده. هغه مياشـت ده، چې يو مســـلمان وګړى په کې کولاى شي، د قرآن کريم له لارښوونو سره سم، د خداى پاک عبادت په سمه توګه ترسره کړي.

الله ﷻ دې مونږ ټولو مسـلمانانو ته، د بندګۍ او د شريعت د حکمونو د پلي کولو توفيق راپه نصـــــيب کړي او د اسلامي ټولنې د رښتينې خدمت په لار کې، برياليتوب او خپله ملتيارا په برخه کړي.

الف: د رمضان د روژې پېژندنه

- درمضان روژه، د هجرت په دويم کال فرض شوې ده.
- درمضـــان روژه، د اسلام يو مهم رکن دى، چې منکر ورڅخه کافر او خوړونکى يې، پرته له‌شرعي عذر څخه، فاسق او ګناهکار ګڼل کيږي.
- درمضـــان روژه، په هر نر او ښځې، عاقل، بالغ، او مقيم مسـلمان، چې د نيولو توان يې لري او له موانعو (لکه: حيض او نفاس) څخه خالي وي، فرض ده.

ب: د روژې فلسفه او حکمتونه

د الله ﷻ په هر عبادت کې، ګڼ حکمتونه نغښـــتي دي. د روژې ځينې حکمتونه په لاندې ډول دي:

- روژه، د الله ﷻ د عبادت او اطاعت يوه وسيله ده، چې روژتي انســـان پرې له بې پايه الهي اجر او ثواب څخه برخمن کيږي.
- روژه، د شکر ايســـتلو لپاره يوه وسيله ده؛ ځکه د روژې د ورځې په اوږدو کې، له درې ګونو خوندونو (خوراک، څښـــاک او جنسيــ اړيکې) څخه ډډه کول، د نعمتونو د ارزښت د پېژندنې سبب ګرځي او د دې پېژندنې له لارې،

بنده د الله ﷻ، چې دغه نعمتونه يې ورته پېرزو کړي دي، شکر ايستونکى کيږي.

- روژه، له ګناهونو څخه د ځان ساتنې لامل دى؛ ځکه يو څوک چې د الله ﷻ

د رضـــا او خوښـــې په خاطر او د هغه د عذاب له ويرې، د حلالو شـــيانو په پرېښـودلو کې د هغه حکم مني، نو د حرامو شيانو په پرېښـودلو کې به، په اولى

طریقې سره، د هغه ﷺ فرمانبرداره او حکم منونکی وي.
- پر نفس بر لاسه کېدل او د نفساني خواهشاتو کمېدل.
- له بې وزلو سره مرسته او همدردي کول؛ ځکه د روژې له لارې، انسان سره د ورو او اړمنو خلکو فکر پیدا کیږي او د خپل مال او شتمنۍ په مټ، چې الله ﷻ د ده په واک کې ور کړې، د هغوی اړ تیاوې ورپوره کوي.
- روژه، له ځان سره، جسماني او روحاني تربیت او روزنه لري، هغه روح غښتلی کوي، ځواکمنوي او پاکوي یې، نفس ته آرامتیا او تن ته سلامتیا وروبښي او انسان په صبر او زغم سمبالوي.

ج: د روژې روغتیایي ګټې

- روژه، د دې تر څنګ چې یو عبادت دی، یو مکلف وګړی یې د ترسره کولو په ترخ کې، یو لړ روغتیاي ګټې هم لاسته راوړي:
- روژه، معده تصفیه او د لا ښه فعالیت لپاره یې چمتو کوي، چې ورسره د ډېرو هغو احتمالي ستونزو او ناروغیو مخه نیول کیږي، چې د انسان معده د کال په اوږدو کې، د ډول ډول خوراکونو له امله ورسره مخ کیږي.
- روژه، د چاغښت لپاره ګټوره ده؛ ځکه د روژې له لارې، د انسان د بدن د وازدو (وازګو) زیاته برخه اوبه کیږي، چې ورسره چاغوالی کمیږي.
- روژه، د شکرې د ناروغۍ مخنیوی کوي؛ ځکه انسان تر ډېره بریده، د روژې میاشت کې، د خوږو په خوړو کې کموالی راولي، چې ورسره د وینې غوړوالی یې کمیږي او فشار یې کنټرولیږي. که یې یاده ناروغۍ په لومړیو پړاونو کې وي، نو امکان شته چې له منځه لاړه شي.
- روژه، انسان ته ذهني ځواک او تمرکز وربښي؛ ځکه د روژې پرمهال انسان د یوه بې ساري صبر او زغم په درشل کې قرار لري او ډېری هغو شیزونو ته یې پام نه اوړي، چې له روژې پرته یې په فکر کې ور ګرځي .

د- د روژې رکن او شرطونه

رکن: د روژې رکن، له خوراک، څښاک او جماع څخه ډډه کول دي، له سپېده چاوده د لمر تر لوېدا پورې.

شرطونه: ۱- نیت کول، ۲- له حیض او نفاس څخه پاکوالی، ۳- د روژې ماتوونکو کارونو نه ترسره کېدل، لکه: جماع.

د نیت کولو طریقه: نیت، په زړه کې د عبادت د ترسره کولو ارادې او پرېکړې ته وایي. په خوله د نیت الفاظ ویل، چې د زړه د ارادې پخوالی کوي ،اړین نه دي، خو که وویل شي، غوره کار دی او هغه داسې: «اراده مې وکړه، سبا د رمضان د میاشتې د فرضي روژې د نیولو، یواځې د الله د رضا لپاره ».

هـ- د روژې سنتونه او آداب

د لازیاتو معنویاتو د لاسته راوړلو په خاطر، لاندې د سنتونو ترڅنګ د روژې ځینې هغه آداب دي،چې مسلمان وګړی یې باید د روژې پرمهال په پام کې ونیسي:

۱- پېشلمی کول.

۲- پېشلمې په ځنډ سره کول، دومره چې د هغه او د سپېده چاود ترمنځ ډېر واټن نه وي؛ ترڅو روژتي ویده نه شي او د سهار د جَمعې له لمانځه بې برخې نه شي.
۳- په روژه ماتي کې بیړه کول، د لمر په بشپړ ډول له لوېدو وروسته.
۴- په خرما او یا په اوبو روژه ماتول.
۵- د روژه ماتي دعا ویل:

{اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِرَحْمَتِكَ اَلَّتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ أَنْ تَغْفِرَ لِي ذُنُوبِي} (سنن ابن ماجه)

ژباړه: اې الله! زه ستا نه د هغې رحمت په وسیله، د خپلو ګناهونو د بښنې سوال کوم، چې ټولو شیانو ته شامل دی.

یا دا دعا ویل: {اَللّٰهُمَّ إِنِّي لَكَ صُمْتُ، وَعَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْتُ} (سنن أبي داود)

ژباړه: اې الله! یوازې ستا (د رضا) لپاره مې روژه نیولې او ستا په (راکړل شوي) رزق روژه ماتوم.

۶- په ښو او نېکو کارونو بوختېدل، لکه: تلاوت قرآن، ذکر او درود ویل او همداراز پنځه وخته د جَمعې او د تراویح لمنځونو کې شریکېدل.
۷- هغو درسي حلقاتو کې ګډون کول، چې د رمضان میاشت کې جوړېږي؛ تر څو د روژې له احکامو او د نیولو له غوره طریقې څخه یې خبر او پلې یې کړي.
۸- صبر او زغم، چې د روژې له مهمو اهدافو څخه دي، خپله دنده ګرځول او په هغو خپل اخلاق ښایسته کول.
۹- د یو چا د بدو خبرو ځواب په ښې خبرې سره ورکول یا د اورته ویل: (ما روژه نیولې ده)
۱۰- ښېګڼه او خیرات ورکول، مسکینانو، مستحقو خپلوانو او ګاونډیانو ته.
۱۱- روژتي ته روژه ماتي ورکول، دحدیث شریف دی: {چا چې روژتي ته روژه ماتی ورکړ، د هغه د روژې برابر ثواب یې کیږي، پرته له دې چې ثواب کې یې کمی راشي}.
۱۲- له هر هغه څه ډډه کول، چې د روژې له اهدافو سره منافي وي، لکه: غیبت، تهمت، بې ځایه خبرې، دروغ، بدې اخستل، سود خوړل ... او داسې نور؛ ځکه دغه کړنې په هر وخت کې حرامې دي، نو له روژتي سره په اولی طریقې نه ښایي، چې خپله روژه په داسې اعمالو سره نیمګړې یا ثواب یې له منځه یوسي.
۱۳- د خپل کور په نفقه کې آسانی او زیاتوالی راوستول، په دې شرط چې د اسراف بڼه غوره نه کړي.
۱۴- اعتکاف ترسره کول.

و- د روژې ځینې مکروهات:

۱- له عذر پرته، د خوړو خوند څکل، د ورځې له مخې.
۲- په لوی لاس (قصدي ډول) وروسته والی په روژه ماتي کې.
۳- ښکر لګول (حجامت)، چې د روژتي د کمزوری سبب کیږي.
۴- د پوزې په وینځلو (استنشاق) او غړغړه کولو (مضمضمه) کې زیاتوالی کول.
۵- په غاښونو کې د خوړو میده برخې پرېښودل .

ز- د روژې ماتوونکي:

۱- خوراک او څښاک کول.

۲- جماع (د نر او ښځې ترمنځ کوروالی).

۳- استمنا (د نطفې ایستل له ځان څخه د لاس او یا د بل شي په وسیله).

۴- د حیض او یا نفاس راتلل.

۵- لېونتوب.

٦- قصدًا په ډکه خوله قی کول.

ح- هغه شیان چې روژه نه ماتوي:

۱- لمبېدل یا اوبو کې لامبو وهل، په دې شرط چې اوبه یې له طبیعي لارو څخه، خیټې ته ونه رسیږي.

۲- د رنجو او یا هغې ته ورته د کوم بل شي کارول په سترګو کې.

۳- په هېره د یو شي خوړل او یا څښل، په دې شرط چې د روژې په یادېدلو سره، سمدلاسه هغه شی له خولې څخه وغورځوي.

۴- په غیر قصدي ډول د قی کېدل.

۵- د مسواک کارول.

٦- د نکریزو ایښودل په لاسونو، پښو او یا نورو ځایونو باندې او همداراز د بدن غوړول.

۷- بې اختیاره د ګرد، دوړې، ماشي یا مچ تیرېدل.

۸- د ورځې پر مهال جنب کېدل او یا د شپې لخوا د جنابت غسل ځنډول تر سپېده چاود پورې، که څه هم غوره له سپېده چاود څخه مخکې یاد غسل کول دي.

ط- دروژې قضایي، کفاره او فدیه

قضا: د روژې قضایې، په لاندې صورتونه کې لازمیږي:

۱- قصدًا په ډکه خوله قی کول.

۲- په لوی لاس حلق ته دود یا ګرد تېرول.

۳- حیض او نفاس راتلل.

۴- حملداره او شیدې ورکونکې ښځه، چې:

- روژه نیول، یوازې دېته زیان رساوه.
- روژه نیول، یوازې بچي ته یې زیان رساوه.
- روژه نیول، دې او بچي دواړو ته یې زیان رساوه.

۵- ناروغه چې د روژې نیولو توان ونه لري.

٦- مسافر چې روژه نیول یې کمزوری کوي که یې د کمزوی لامل نه کېده، نو غوره ورته روژه نیول دي.

کفاره: د روژې (د رمضان د میاشتې د روژې) کفاره، له درې شیانو څخه عبارت ده:

۱- د یوه مریي (غلام) آزادول.

۲- د مریي د نشتوالي په صورت کې، دوه میاشتې پر له پسې روژې نیول، چې د عید او تشریق ورځې په کې نه وي.

۳- د روژې نیولو د توان نه لرلو په صورت کې، فدیه (شپیتو مسکینانو ته دوه وخته په مړه خېټه خواړه یا تقریباً دوه کیلو غنم یا د هغو دوه برابره وربښې، خورما او ممیز او یا هم د هغو بیه ور کول).

کوم شیان، قضا او کفاره دواړه لازموي؟

هغه شیان، چې د رمضان میاشتې د روژې قضا او کفاره دواړه لازموي:

۱- په لوی لاس، پرته له شرعي عذر څخه، خوراک او څښـــــاک کول، د ورځې پر مهال.

۲- جماع کول، د ورځې له مخې.

فدیه: مســـــکین ته، د خوړو له ورکولو څخه عبارت ده. د هرې هغې ماته شوې روژې په بدل کې، چې روژتي یې د قضا راوړلو توان نه لري، فدیه لازمیږي.

د روژې د فدیې اندازه: مســـــکین ته تقریباً دوه کیلو غنم یا د هغو دوه برابره وربښې، خورما او ممیز او یا د هغو بیه ده.

فدیه، د دوه ډوله خلکو له خوا ورکول کیږي:

۱- هغه چې د روژې نیولو ښخي توان ونه لري، لکه: شیخ فاني.

۲- ناروغه چې د روغېدو هیله یې ښخي شتون ونه لري.

که د فدیې ورکولو توان ونه لري؟

که چیرې د فدیې ورکولو توان ونه لري، نو په دې صــورت کې، یوازې د اســـتغفار ویل (له الله څخه د بښنې غوښتلو) بسنه ورته کوي.

ي- د روژې اړوند بېلابېلې مسئلې:

(۱) مسئله: چا چې په لوی لاس روژه ماته کړه، پاتې ورځ به څه نه خوري.

(۲)مسـئله : که چا یو شی په هېره وخوړ او بیا یې په دې فکر قصدًا خوراک وکړ، چې روژه یې ماته شوې، روژه یې ماته ده او قضایي یې پرې لازمیږي.

(۳)مسـئله : که چا په دې فکر پېشلمی یو څه وخنډاوه، چې لا به سپیدې نه وې چاودلې او وروســته څرگنده شــوه، چې ســپیدې چاودلې وې، هغه به روژه پوره کوي او یوازې قضایي به یې راگرځوي.

(۴)مســـــئله : که چا په دې فکر روژه ماته کړه، چې ښایي لمر لوېدلای وي او وروسته جوته شوه، چې لمر نه و لوېدلای، روژه یې ماته ده او یوازې قضایي به یې راوړي.

(۵)مســـــئله : نَس کې د پېچکارۍ په کارولوسره، دوا نېغ په نېغه معدې ته د رسېدلو له کبله روژه ماتیږي.

(٦)مســـئله : پېچکارۍ که د غوښې وي یا رگ او همداراز سېروم، روژه ورسره نه ماتیږي، خو د امکان تـر کچې درگ له والې څخه دې، د روژې پـر مهال احتیاطًا ډډه وشي.

(۷)مسـئله : له دماغ او خیټې پرته، د انســان د بدن د نورو برخو په عملیات کولو سره، روژه نه ماتیـــــږي. همداراز د بدن د هغو اندامونو په عملیات کولوسره هم روژه نه ماتیږي، چې دماغ یا معدې ته طبیعي سوري (منفذونه) ونه لري.

(۸)مسئله : پوزه کې داسې دوا کارول، چې حلق ته ورسیږي، روژه پرې ماتیږي او که ونه رسیږي، نه ماتیږي.

(۹)مسئله: که په تیروتنې سره په غوږ کې اوبه لاړې شي، روژه نه ماتوي او که دوا یا تېل په غوږ کې وکارول شي، روژه پرې ماتیږي.

(۱۰)مســئله: د ډیرې اړ تیا له کبله، روژه کې غاښ ویســـتل روا دي او که ډیره اړ تیا نه وي، بیا مکروه دی.

(۱۱)مسئله : که د غاښ ویستلو پرمهال دوا یا وینه خیټې ته لاړه شي، نو که وینه تر ناړو (لاړو) زیاته یا برابره وه او یا یې خوند څرګند و، روژه ورسره ماتیږي.

(۱۲)مسئله : د اړ تیا په صورت کې، خپل بدن ته د چا وینه تېرول، روژه نه فاسدوي.

(۱۳)مسئله : د پیچکارۍ له لارې له بدن څخه وینه باسل، روژه نه ماتوي، خو دومره وینه ویستل مکروه دي، چې د روژتې د کمزورۍ لامل ګرځي.

(۱۴)مسئله : که چا ته بې اختیاره په ډکه خوله قی ورغی او د یوه نخود د دانې په اندازه یې بېرته تېر کړ، روژه یې ماته ده.

(۱۵)مسئله :که چا په غاښونو کې، د نخود د دانې په اندازه، د خوړو پاتې برخې تیرې کړې، روژه یې ماتیږي.

(۱۶)مسئله : له خپلې مېرمنې سره لوبې کول، چې ورسره د کوروالي یا انزال وېره شتون ونه لري، جواز لري.

(۱۷)مسئله :که یوه مېرمن د روژې ورځې په اوږدو کې، له حیض څخه پاکه شي، پاتې ورځ به خوراک او څښاک نه کوي او د دې ورځې قضایي به هم راوړي.

(۱۸)مسئله :که یو هلک د ورځې پرمهال بالغ شي، پاتې ورځ به خوراک او څښاک نه کوي او د دې ورځې قضایي پرې نشته.

(۱۹) مسئله : هغه مسافر چې د روژې په ورځ مقیم شي، پاتې ورځ به خوراک او څښاک نه کوي او د دې ورځې قضایي به هم راوړي.

(۲۰)مسئله : که چا ته داسې ناروغي پېښه شي، چې ورسره روژه نیول ورته ډېر ګران وي یا ژوند یې ګواښي او یا د روژې په نیولو سره یې ناروغي زیاتېدله یا رغېدا یې ځنډېدله، روژه دې نه نیسي او قضایي یې پرې لازمه ده.

(۲۱)مسئله : که چا شپه کې د روژې نیت کړی و او بیا د ورځې بې هوشه یا لېونی شي، د دې ورځې روژه یې صحیح ده.

ک- د فطر صدقه (سرسایه)

د فطر صدقه، د یوې ټاکلې اندازې خوراک، د هغه مستحق ته، له ورکولو څخه عبارت ده. دغه صدقه، د رمضان میاشتې د پای ته د رسېدو، د دې لوی نعمت د پیرزوینې د شکرانې په توګه او له فقیرانو او بې وزلو سره د مرستې او خواخوږۍ په خاطر، روا شوې ده.

- د فطر صدقه، د هجرت په دویم کال واجبه شوې ده.
- د فطر صدقه، عید فطر (کوچني اختر) ته یې نسبت کیږي؛ ځکه هغه د همدغه اختر په ورځ، له سپیده چاودسره سم لازمیږي.
- د فطر صدقه یا سرسایه، سر ته یې نسبت ځکه کیږي، چې هغه د سر صدقه ده.
- د فطر د صدقې د ورکولو ګټه او حکمت،د روژې د نیمګړ تیاوو جبیره کول دي، لکه د سهوې سجده چې د لمانځه د ځینو نواقصو جبیره ده.
- د فطر د صدقې اندازه، تقریباً دوه کیلو غنم یا د هغو دوه برابره وربښې، خورما او ممیز او یا هم د هغو بیه ده او پر هغه چا لازمه ده، چې شتمنۍ یې د زکات د نصاب په اندازه، له خپلو اساسي اړ تیاوو زیاته وي.

د فطر د صدقې اړوند بېلابېلې مسئلې:

(۱)مســــئله: دا چې فطرانه صدقه ده، نو پر هر مســــلمان (نر او ښځې، بالغ او نابالغه، عاقل او لېوني)، چې د نصـاب څښـتن او مال يې له اساسي اړتياوو زيات وي، لازمه ده.

(۲)مســــئله: د فطر د صدقې د ورکولو وجوب وخت، د کوچني اختر د ورځې د سپېدو له چاودېدو سره دی.

(۳)مســـئله : د فطر د صدقې غوره وخت، د کوچني اختر د لمانځه له اداکولو نه مخکې دی.

(۴)مســئله: څوک چې د کوچني اختر د ورځې له سپېده چاود څخه وروسته مړ شي، د فطر صدقه ور کول يې واجب ده.

(۵)مســئله: کوم ماشوم چې د اختر د ورځې له سپېده چاود څخه مخکې پيدا شي، د فطر صدقه ور کول يي لازم دي.

(٦)مسـئله: د هغه ماشوم د فطر صدقه نشـته، چې د اختر ورځې له سپېده چاود څخه وروسته پيدا شي.

(۷)مسئله: د فطر صدقه، د اختر له ورځې وروسته، ور کول يې جواز لري.

(۸)مســئله: د فطر صدقه، د اختر له ورځې مخکې، درمضــان مياشتې په اوږدو کې، ور کول يې جواز لري.

(۹)مســــئله: هر شخص مکلف دی، څو د هغه چا د فطر صدقه هم ور کړي، چې شرعاً نفقه يې د ده پر غاړه وي، لکه: اولاد،ماشومان، مربيان او وينځې.

(۱۰)مسئله: د ښځې او غټو اولادونو د فطر صدقه، پر مېړه يا پلار لازمه نه ده، خو د احسان او ښيگڼې له مخې يې ور کولای شي.

(۱۱)مســـــئله: د فطر صدقه، بايد هغو خلکو ته ور کړلای شي، چې د زکات مسـتحقين دي. خو په کار ده څو د اړ تياوو او لومړيتوبونو له مخې، د دوی درجه بندي وشي.

(۱۲)مسئله: د کورنۍ د هر غړي فطرانه دې، د هغه په نوم جلا کړای شي، بيا دې د ټولو فطرانې يوځای کړای او وروسته پر مسکينانو وويشلای شي.

(۱۳)مسئله: هر هغه څوک چې نېت يې معتبر دی، لکه: عاقل، بالغ او هغه ماشوم چې د تشخيص توان لري، خپله دې د فطرانې د ورکولو نېت وکړي او هغه چې نېت يې معتبر نه دی، لکه: کوچنی او لېونی، د سرپرست نېت ورته بسنه کوي.

(۱۴)مســــئله: د مســـتحقينو په شتون کې، له يوه ښار نه بل ښار ته، د فطر د صدقې انتقالول مکروه دي .

(۱۵)مسئله: د خوراکي توکو په بدل کې، نقدې پيسـې ورکول د فطرانې په توگه، جائز دي.

(۱٦)مسـئله: که چيرې يوه موسســه يا د ټولنې ژمن وگړي، د خلکو فطرانه په نغدو او عادلانه توگه راټولې کړي او بيا د اســلامي فقهې له اصــولوسره ســم، خوراکي توکي پرې واخلي او پر اړ منو خلکو يې وويشي، په دې شرط چې د دغو توکو د اخيستلو او ويشلو وکالت ولري، دا کار جائز دی.